

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน

ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Development of Social Studies Religion & Culture Grade 6 Using Comic Books
to Teach a Set of Buddhist Principles

นิลรัตน์ โคตะ¹ ฐพัชร โคตะ²

Nilrat Kota¹ Thaphat Khota²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹Faculty of Education Chaiyaphum Rajabhat University

²คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²Faculty of Liberal Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

email: noinin41@gmail.com

Received: August 24, 2023 Reviewed: September 15, 2023 Revised: September 22, 2023 Accepted: October 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) หาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาฝายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 แผน 2) หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 เบญจศีล เบญจธรรม อบายมุข 6 ศรัทธา พุทธคุณ 3 ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 และอกุศลมูล 3 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.50-0.80 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-0.76 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 87.73/80.95 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6471 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 64.71
3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 46.03 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.95 แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 34.92

คำสำคัญ: หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop comic books for teaching. Set of Buddhist principles Social Studies Learning Subject Group religion and culture 2) to find the effectiveness index of learning management in the social studies learning subject group religion and culture Grade 6 by using comic books to teach set of Buddhist principles, and 3) to study the learning achievement before and after school of Social Studies Learning Subject Group religion and culture by using comic books to teach Set of Buddhist principles. The target group used in the research were Prathomsuksa 6 students at Nafaiwittaya School, Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office, Region 1, Academic Year 2023, total of 21 students obtained by purposive sampling. The research tools consisted of 1) 12 plans of learning management plans for the social studies learning subject group, religion and culture Learning Unit 2 Principles of Buddhism Grade 6 2) Comic books for instruction which are the set of 12 Buddhist principles: Ariyasacca , *Iddhipāda*, the five precepts (benjasīn), the five dharma, the 6 causes of ruin (Apāyamukhas), Faith (Saddha), virtues or attributes of the Buddha (Buddhaguna), the Threefold Training (3 Sikkhās), Four sublime states of mind (Brahmavihara), bases of sympathy (Sangahavatthu), virtues for a good household life (Gharavasa-Dhammas) , unwholesome roots (Akusala-māla) . 3) Religion and culture Substance 1 Religion, morality, ethics Unit 2 Buddhist principles Grade 6 was a multiple-choice type, with 4 options, 30 items, with Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67-1.00, difficulty (P) ranging from 0.50-0.80 and discriminating power (r) ranging from 0.40-0.76

and with confidence for the whole paper equal to 0.85 The statistics used were mean, standard deviation, percentage.

The results of the study showed that:

1. Comic books for teaching Set of Buddhist principles Social Studies Learning Subject Group religion and culture Grade 6 has an efficiency of 87.73/80.95 which is according to the criteria 80/80 threshold set.

2. Effectiveness index of learning management Social Studies Learning Subject Group Religion and culture class Elementary school 6 by using comic books to teach. Set of Buddhist principles The effectiveness index was 0.6471, indicating that students' knowledge increased 64.71 percent.

3. Students who learn by using comic books for teaching Set of Buddhist Principles with successful results 46.03 percent before and 80.95 percent after school, indicating that students' achievement after school was higher than before. representing 34.92 percent

Keywords: Buddhist principles, Comic books for teaching

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากระแสความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคม ส่งผลให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เครื่องมือเครื่องใช้ทันสมัย การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศหลังไหลเข้าสู่ครัวเรือน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้นต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหาหลายอย่าง ทุกคนต้อง ดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ประชาชนขาดทักษะในการคิด ไม่สามารถเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างรุนแรง การเผชิญปัญหา มีทุกระดับตั้งแต่ปัญหาส่วนตัวไปจนถึงครอบครัว ชุมชน และประเทศ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่ปัญหาธรรมดาไปจนถึงขั้นซับซ้อนที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความคิด ทักษะจากหลากหลายสาขามาช่วยในการแก้ปัญหา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 6 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 3)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศาสนาประจำชาติมาหลายศตวรรษ และคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ โดยได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพราะทุกคนมีความเชื่อว่าศาสนาพุทธเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมไทยที่ทำให้มีความมั่นคง มีความสันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้าในวิถีชีวิตของคนไทย ตลอดจนเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติอันโดดเด่น ในขณะที่สังคมมีการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กไทยสมควรที่จะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัย และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน การเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาช่วยให้คนไทยเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและสร้างความสุขในชีวิตอันเป็นสิริมงคล ซึ่งการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาจะเน้นการศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เว็บไซต์การศึกษาทางออนไลน์ หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรม การใช้หนังสือเรียนที่เขียนขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา การใช้สื่อการสอน เช่น วิดีโอการสอน ชุดกิจกรรม การใช้หนังสือภาพ และหนังสือการ์ตูน

หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อที่น่าสนใจและมีความนิยมในการเรียนรู้และการสอนในช่วงเวลาสมัยใหม่ การใช้หนังสือการ์ตูนในการจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการกระทำ การใช้หนังสือการ์ตูนในการจัดการเรียนการสอนสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและความหมายให้กับผู้เรียน โดยให้พวกเขามีโอกาสเข้าใจและปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือการ์ตูน สามารถสร้างความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนด้วยตนเอง ส่งเสริมการสร้างความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนได้ โดยให้พวกเขามีโอกาสสร้างความหมายและความเข้าใจในเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือการ์ตูน อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ผ่านการสังคมและการแบ่งปันความรู้กับผู้อื่น มีโอกาสเรียนรู้จากตัวละครหรือเหตุการณ์ในหนังสือการ์ตูน เป็นวิธีที่สร้างสรรค์และน่าสนใจที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิถีทางที่ไม่ซ้ำซ้อน และสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำในการเรียนรู้ ดังที่ อารี พันธุ์มณี (2546, น. 63-65) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนของเด็กให้มากขึ้น โดยชี้ให้เห็นว่าการเรียนการอ่านสำหรับเด็กวัยประถม ผูกการเรียนรู้และการอ่านด้วยการใช้ภาพประกอบหรือภาพการ์ตูน เด็กจะสามารถสร้างจินตนาการหรือคาดการณ์ได้ เด็กจะสามารถเรียงเหตุการณ์ในการ์ตูนได้ และยังสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ตามจินตนาการช่วยเสริมทักษะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจ มีการพัฒนาและสามารถปรับตัวให้

ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อพระพุทธศาสนา เป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ส่งผลถึงสังคมประเทศชาติในภายหน้าให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

นิยามศัพท์

1. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการ สอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อในกระบวนการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้กระบวนการกลุ่มในการแสวงหาความรู้ร่วมกันระหว่างเด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน นักเรียนเป็นผู้ลงมือ ปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสามารถนำความรู้ที่ได้ จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน โดยมีภาพการ์ตูนเป็นตัวดำเนินเรื่อง จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ 1) อริยสัจ 4 2) อิทธิบาท 4 3) เบญจศีล 4) เบญจธรรม 5) อบายมุข 6) ศรัทธา 4 7) พุทธคุณ 3 8) ไตรสิกขา 9) พรหมวิหาร 4 10) สังคหวัตถุ 4 11) ขรവാสนธรรม 4 และ 12) อกุศลมูล 3

3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้คนใน สังคมใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ประกอบด้วย อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 เบญจศีล เบญจธรรม อบายมุข 6 ศรัทธา 4 พุทธคุณ 3 ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ขรวาสนธรรม 4 และอกุศลมูล 3

4. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ หมายถึง คุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้ หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยนักเรียนปฏิบัติตาม กิจกรรมการเรียนรู้ ได้ผ่านเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำกิจกรรม ในแต่ละแผน ได้แก่ การทำกิจกรรมกลุ่มในใบงาน การทดสอบท้ายแผน และการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนจากการทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเมินโดยใช้แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย ชนิด เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ค่าที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หนังสือ การ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการ ทดสอบหลังเรียน

7. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยสร้าง ขึ้นซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่มีประสิทธิภาพและ สามารถใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จริง
2. นักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่แปลกใหม่น่าสนใจ
3. ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีสื่อที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน ช่วยดึงดูดความสนใจ ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่การสร้างหนังสือรูปแบบอื่นๆ เช่น หนังสือภาพเสมือนจริง บทเรียน e-book และ e-learning เพื่อการเรียนรู้การสอนในระดับชั้นอื่นๆ และเชื่อมโยงความรู้ไปสู่กลุ่มสาระ อื่นได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาผายวิทยา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบ เจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 แผน ใช้สอนแผนละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง
2. หนังสือการบูรณาการการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 เบญจศีล เบญจธรรม อปายมุข 6 ศรัทธา 4 พุทธคุณ 3 ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 และอกุศลมูล 3
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา แนวทางการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา, 2565)
 - 1.2 ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)
 - 1.3 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จากโครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเลือกเนื้อหาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 - 1.4 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 1.4.1 มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
 - 1.4.2 สาระสำคัญ
 - 1.4.3 จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.4.4 สาระการเรียนรู้
 - 1.4.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.4.6 การจัดการเรียนรู้

1.4.7 สื่อ/อุปกรณ์

1.4.8 การวัดผลประเมินผล

1.4.9 กิจกรรมเสนอแนะ

1.4.10 ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาเสร็จแล้ว จำนวน 12 แผน เสนอหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เพื่อตรวจสอบข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขบกพร่องตามข้อเสนอแนะ

1.6 นำแผนพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผล 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย เหมาะสมน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 160)

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 162)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

1.8 นำผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย ผลปรากฏว่า โดยรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ซึ่งแต่ละแผนมีค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.67-5.00

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนห้วยต้อนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 24 คน โดยใช้ควบคู่กับหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของภาษา เวลา และเนื้อหา ปัญหาที่พบ คือภาษาที่นำมาใช้เขียนยังไม่เหมาะสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รูปภาพมีขนาดไม่เหมาะสม และเวลาที่ใช้สอนไม่พอในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยจึงปรับเนื้อหา การใช้ภาษา และวาดภาพประกอบเรื่องใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้

1.10 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 21 คน

2. การสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร การจัดเวลาเรียน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2.2 ศึกษาวิธีการ หลักการ ทฤษฎีและเทคนิควิธีการเขียนหนังสือการ์ตูนของจินตนา ไบกาซูยี (2534, น. 72-75) อเนก รัตน์ปิยะภากรณ์ (2534: 26-27) และศักดิ์ชัย เกียรติดิโนจันทร์ (2534, น. 13) และศึกษาหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 กำหนดโครงเรื่องให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยคัดเลือกเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติตนได้ตามหลักธรรมนั้นๆ ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อนำมาเขียนเป็นหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 เล่มได้แก่

เล่มที่ 1 เรื่อง อริยสัจ 4

เล่มที่ 2 เรื่อง อิทธิบาท 4

เล่มที่ 3 เรื่อง เบญจศีล

เล่มที่ 4 เรื่อง เบญจธรรม

เล่มที่ 5 เรื่อง อบายมุข 6

เล่มที่ 6 เรื่อง ศรัทธา 4

เล่มที่ 7 เรื่อง พุทธคุณ 3

เล่มที่ 8 เรื่อง ไตรสิกขา

เล่มที่ 9 เรื่อง พรหมวิหาร 4

เล่มที่ 10 เรื่อง สังคหวัตถุ 4

เล่มที่ 11 เรื่อง ฆราวาสธรรม 4

เล่มที่ 12 เรื่อง อกุศลมูล 3

2.4 นำเนื้อหามาวางโครงเรื่อง โดยผู้เป็นเรื่องราว และให้เนื้อหาของหนังสือสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง

2.5 นำโครงเรื่องไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความครอบคลุมของมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง

2.6 แต่งเรื่องประกอบภาพหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแต่งเรื่องประกอบภาพการ์ตูน เพื่อส่งเสริมการคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตร

2.7 นำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้น เสนอต่อต่อหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก้ไขในเบื้องต้น

2.8 นำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องและให้คำแนะนำ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย เหมาะสมน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 160) โดยกำหนดหัวข้อสำหรับการประเมิน 4 ข้อ ได้แก่ การจัดรูปเล่ม การจัดภาพ การดำเนินเรื่อง และเนื้อหา ของเรื่อง รวม 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 162)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

2.9 นำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย ผลปรากฏว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 หมายความว่าหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด

2.10 นำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนห้วยต้อนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 24 คน โดยใช้ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องก่อนจะนำไป ใช้จริง

2.11 นำหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ที่ได้ปรับปรุงแล้ว มาจัดพิมพ์เป็นฉบับจริง เพื่อที่จะนำไปใช้ในการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบอิงเกณฑ์ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพของแบบทดสอบตามลำดับดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2 วิเคราะห์เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ตามเนื้อหา จากหนังสือการวัดและการประเมินผลการศึกษาของ สมนึก ภัททิยธนี (2549, น. 155-172)

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้จริง 30 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์และความถูกต้องของการใช้ภาษา

3.5 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอนี้ แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2549, น. 220) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.6 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอนี้ แล้วเลือกข้อสอบที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ผลปรากฏว่าข้อสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องตามเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.67-1.00

3.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา จำนวน 19 คน ที่เคยเรียนเนื้อหามาแล้ว

3.8 นำกระดาษคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ตามที่กำหนดอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์อยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 ผลปรากฏว่าได้ข้อสอบที่เข้าเกณฑ์จำนวน 31 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.50-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-0.76 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 30 ข้อ

3.9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ที่คัดเลือกไว้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85

3.10 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สมบูรณ์ ไปจัดพิมพ์ให้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับจริง แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536, น. 65) ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงแบบแผนการทดลอง One Group Pre-test Post-test Design

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post-test
ตัวอย่าง	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

T₁ การทดสอบก่อนการทดลอง

X การทดลองสอนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน

T₂ การทดสอบหลังการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของนักเรียน แล้วทำการเก็บข้อมูลที่ได้จาก การทำแบบทดสอบไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
2. ดำเนินการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ทำการทดลองสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ดำเนินการทดสอบท้ายแผน สังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูล
3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากทำการทดลองสอนครบทุกแผน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน แล้วทำการตรวจให้คะแนน และนำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพ (E1/E2) ของหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ
2. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ
3. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สรุปและอภิปรายผล ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยจากกระบวนการเรียนระหว่างการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 263.19 จากคะแนนเต็ม 300 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.68 คิดเป็นร้อยละ 87.73 และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.29 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.65 คิดเป็นร้อยละ 80.95 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.73/80.95 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6471 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 64.71

3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 46.03 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.95 แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 34.92

อภิปรายผล

จากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อภิปรายผลได้ดังนี้

1. หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 87.73/80.95 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน คิดเป็นร้อยละ 87.73 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังการเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.95 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาวิธีการ หลักการ ทฤษฎีและเทคนิควิธีการเขียนหนังสือการ์ตูน ศึกษาเอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำหนดโครงเรื่องให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ออกแบบการสร้างเนื้อหาของหนังสือให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และผ่านการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและประเมินความถูกต้องของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำเอาผลการทดลองไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองสอนจริง อีกทั้งผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเอง ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น จากการวิจัยของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน

พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน มีผลทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ มีผลสัมฤทธิ์สูง แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงตามเนื้อหา ในกิจกรรมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรี คุณา (2558, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการสร้างหนังสือการ์ตูนเสริมประสบการณ์ ชุดวิถีชีวิต ล้านนา สำหรับนักเรียนภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หนังสือการ์ตูนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.00/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับบรรพดี วงษ์พรพันธุ์ (2560, บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาหนังสือการ์ตูนประกอบเรื่องร่วมกับเทคนิคการแข่งขันแบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของหนังสือการ์ตูนประกอบเรื่องร่วมกับเทคนิคการแข่งขันแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.92/86.78 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับธนบัตร อ่อนกล (2564, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมกับหนังสือการ์ตูนเรื่อง รุ่งอรุณแห่งความสุข ณ สุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลการประเมิน คุณภาพของหนังสือการ์ตูนอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 84.00/84.64 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6471 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 64.71 ทั้งนี้เนื่องมาจากการสอนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน มีภาพประกอบสวยงามส่งเสริมให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่าน มีความคิดสร้างสรรค์ ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความมั่นใจและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน นักเรียนอ่านได้อย่างอิสระ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนที่สร้างขึ้น เป็นหนังสือที่สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสามารถฝึกทักษะการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะเนื้อหาในหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนเป็นเรื่องใกล้ตัว และหนังสือที่สร้างขึ้นมีภาพประกอบ ทำให้น่าสนใจ นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน ส่งผลให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน นอกจากนี้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนที่พัฒนาขึ้นยังมีเนื้อหาตรงกับหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว สามารถปฏิบัติตามได้ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งหนังสือยังมีภาพ ประกอบที่น่าสนใจซึ่งช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น จากการที่นักเรียนได้อ่านหนังสือที่เป็นเรื่องราวใกล้ตัว ขนาบรูปเล่มของหนังสือมีความเหมาะสม สามารถเปิดอ่านได้ง่ายและหยิบได้สะดวก ล้วนเป็นส่วนประกอบที่ทำให้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความน่าสนใจ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูในการสร้างสื่อประเภทหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีการ์ตูนเป็นตัวเดินเรื่องได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของธนบัตร อ่อนกล (2564, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมกับหนังสือการ์ตูนเรื่อง รุ่งอรุณแห่งความสุข ณ สุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนความก้าวหน้าร้อยละ 74.79

3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 46.03 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.95 แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 34.92 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการ หลักการ ทฤษฎีและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ แล้วทำการสร้างเครื่องมือตามหลักการสร้างเครื่องมือ ซึ่งผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ หากจุดบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ นักเรียนรู้จักพึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้และการสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน เป็นสื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามหลักสูตร ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สนองตอบความต้องการของนักเรียนและบรรลุความมุ่งหมายของการศึกษาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของธนบัตร อ่อนกล (2564, บทคัดย่อ) ที่ได้ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมกับหนังสือการ์ตูนเรื่อง รุ่งอรุณแห่งความสุข สุขโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนความก้าวหน้าร้อยละ 74.79 สอดคล้องกับบรรพดี วงษ์พรพันธุ์ (2560, บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาหนังสือการ์ตูนประกอบเรื่องร่วมกับเทคนิคการแข่งขันแบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือการ์ตูนประกอบเรื่องร่วมกับเทคนิคการแข่งขันแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับอมรรัตน์ เกษมรัตน์พร (2558, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการสร้างหนังสือการ์ตูนคุณธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หนังสือการ์ตูนที่สร้างขึ้นเป็นหนังสือที่มีภาพประกอบสวยงาม เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและมีข้อคิดสอนใจ สามารถพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้และทักษะการอ่านของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 65

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและควรจะมีเวลาให้นักเรียนได้ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเพียงพอ
2. การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้ นักเรียนมีความสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการฝึกการคิดอย่างสมเหตุสมผล

3. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ให้อิสระในการแสดงออก ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความกล้าและมีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปทดลองหาประสิทธิภาพกับโรงเรียนอื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนหรือหนังสือส่งเสริมการอ่านกับวิธีการสอนวิธีอื่นหรือสื่ออื่นใดอีกอย่างอื่น เช่น การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ การสอนโดยใช้เกมออนไลน์ หนังสือภาพเสมือนจริง บทเรียน e-book และ e-learning เพื่อเป็นการพัฒนาสื่ออื่นใดอีกและขยายผลการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรายงานผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยเพื่อนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ได้ปรับปรุงรูปแบบการสอน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาโดยรวมเป็นการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ที่กรุณาให้คำปรึกษาช่วยเหลือแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้อย่างสูง

ขอขอบคุณคณะครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องแสดงความกตัญญูแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษ อบรมสั่งสอน ให้มีสติปัญญาและคุณธรรมทั้งหลายอันเป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของผู้วิจัยในครั้งนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินตนา ไบกาซุย. (2534). **แนวการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ธนบัตร อ่อนกล. (2564). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับหนังสือการ์ตูนเรื่อง รุ่งอรุณแห่งความสุข ณ สุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- บรรพดี วงษ์พรพันธุ์. (2560). **การพัฒนาหนังสือการ์ตูนประกอบเรื่องร่วมกับเทคนิคการแข่งขันแบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุริยาสาน.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 3.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2536). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- โรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา. (2565). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านนาฝายวิทยา**. ชัยภูมิ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1, ชัยภูมิ.
- ศักดิ์ชัย เกียรติจินา. (2534). **การ์ตูน ศาสตร์และศิลป์แห่งจินตนาการ. ใน การส่งเสริมและพัฒนาหนังสือการ์ตูนไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2549). **การวัดผลการศึกษา**. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สุนทรี คุณา. (2558). **การศึกษาการสร้างหนังสือการ์ตูนเสริมประสบการณ์ ชุดวิถีชีวิตล้านนา สำหรับนักเรียน ภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อมรรัตน์ เกษมรัตน์พร. (2558). **การสร้างหนังสือการ์ตูนคุณธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารี พันธมณี. (2546). **จิตวิทยาสร้างสรรคการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ไยไหมศรีเอทีพี กรุป.
- อนง รัตน์ปิยะภากรณ์. (2534). **การเขียนหนังสือการ์ตูนเรื่อง. ใน การส่งเสริมและพัฒนาหนังสือการ์ตูนไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.